

Mrazivé květnové svítání na Jelení. Pohled od Jeleního vrchu, 2. května 2016. Foto Jan Matějů.

Prázdnota jako hodnota?

Jan Matějů, Muzeum Karlovy Vary, Karlovy Vary

Může mít prázdnota nějaký smysl, význam, nějakou cenu? Má smysl se jí zabývat nebo ji dokonce chránit?

Prázdnota, kterou bych chtěl zmínit, není tak úplně přírodovědná hodnota, možná je to spíš hodnota kulturní, společenská, ... bezesporu však hodnota krajinná.

Mám na mysli prázdná, opuštěná místa bývalých sídel. Místo, které bylo sebráno všeobjímajícímu lesu, který by nebyl člověka zaujímal ve střední Evropě drtivou většinu území, a změněno pro potřeby civilizace. Místo, kde stály domy, byly pole a louky, ale dnes už obvykle zbývají jen nenápadné kopečky rozvalin a ty louky. Je to fenomén týkající se českého pohraničí nebo třeba míst zabraných pro vojenské újezdy. Ale prázdnota v Doupovských horách, budeme-li se držet Karlovarského kraje, není totožná s prázdnotou Krušnohorskou, případně s tou ve Slavkovském nebo Českém lese. V Doupovských horách prázdnota rychle mizí pod nánosem stromů a keřů a mění se v něco úplně nového. Oproti tomu v Krušných horách neběží tento proces tak rychle a opuštěná místa snáze přetrvávají zachována ve svých původních obrysech.

Přesto jsou ohrožena. Fenomén míst, jako jsou třeba Ptačí, Břídlová, Chaloupky, Rolava, Lučiny, Jelení, Rýžovna, Háj, Luhy, ... nenápadně mizí. Plíživým způsobem jsou ta krásná místa, vzniklá z nešťastí politického vývoje 20. století, za mnoha osobních a rodinných tragédií, zaplňována. Jako bychom snad nesnesli pohled na prázdné místo po bývalé vesnici, prostor naléhavě připomínající pomíjivost lidského konání, musíme alespoň postavit křížek, naučnou tabuli, lavičku, sochu ... Na vkus a vhodnost umístění se moc nehledí. Staví se to s dobrým úmyslem a proto je to samozřejmě dobré, rozuměj správné. A není společensky přijatelné něco takového kritizovat.

V horším případě jsou prázdná místa zaplňována zjiště. Je to tam zkrátka tak pěkné, že by bylo škoda nezřítit tam občerstvení, nepostavit rekreační chatu nebo nejlépe apartmánový dům. Na původních základech přece můžeme obnovit i celou vesnici. Nevadí, že tam lidé nebudou skutečně žít.

Nerad bych vystupoval proti obnově památek a rozumnému rekreačnímu využívání krajiny, ale rád bych, abychom si uvědomili,

že i „prázdnota“ může mít svou cenu a stojí za to ji chránit. Domnívám se, že lidé povětšinou nemíří například na Bludnou nebo Mílov, proto aby obdivovali pozůstalou architekturu a četli si naučné tabule, ale proto, že

jím zdejší, mnohdy i trochu tísnivá, samota poskytuje prostor k odpočínutí a zamyšlení. Zda takový prostor chceme a dokážeme si jej uchránit, je na každém z nás. ■

- ▼ Na louce na severním okraji Jelení se před pár lety objevily dva malé modulární objekty, které se v současnosti mění v regulérní rekreační chaty. V kombinaci s dopravním značením a reklamním poutačem je místní *genius loci* ztracen. 10. června 2025. Foto Jan Matějů.
- ▼ Jelení bylo již od svého vzniku spjato s těžbou rud. Pozůstatky těžby i zaniklého osídlení jsou dodnes patrné. Severozápadní okraj Jelení – tzv. Horní Jelení, květen 2024. Foto Přemysl Tájek.

